

UNIVERSITATEA „OVIDIUS” - CONSTANȚA
FACULTATEA DE TEOLOGIE
ȘCOALA DOCTORALĂ

REZUMAT TEZĂ DE DOCTORAT

CONTRIBUȚIA TEOLOGILOR ROMÂNI DE LA FACULTATEA DE TEOLOGIE DIN CERNĂUȚI LA DEZVOLTAREA STUDIULUI BIBLIC

COORDONATOR:
Prof.univ.dr. IPS Teodosie PETRESCU

DOCTORAND:
Pr. Alexandru PANCIUC

CONSTANȚA
2016

CUPRINS

INTROUCERE

CAPITOLUL I - FACULTATEA DE TEOLOGIE DE LA CERNĂUȚI - REFERINȚĂ A IDENTITĂȚII CULTURALE ROMÂNEȘTI ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL TEOLOGIC AL SEC. XIX-XX

1.1. Facultatea de Teologie din Cernăuți - componentă integrantă a dimensiunii universitare românești

1.1.1. Spațiul bucovinean - coordonate istorico-politice

1.1.1.1. Contextualizare geopolitică

1.1.1.2. Bucovina - spațiu al multiculturalității

1.1.2. Cadru istorico-cultural al Facultății de Teologie din Cernăuți: etape și dificultăți generate de contextul politic

1.1.2.1. Școala de la Mănăstirea Putna - fundamentul viitoarei facultăți

1.1.2.2. Aportul lui Isaia Baloșescu la crearea Institutului teologic diecezean (1827-1875)

1.1.2.3. Perioada austriacă (1875-1918). Facultatea de Teologie Ortodoxă - componentă a Universității „Alma Mater Framcesco-Iosephina-Cernăuți”

1.1.2.4. Perioada românească (1919-1948)

1.1.2.4.1. Facultatea de Teologie Ortodoxă, Universitatea „Ferdinand I” (1919-1933), „Carol al II-lea” (1933-1940) din Cernăuți

1.1.2.4.2. Facultatea de Teologie Ortodoxă - Suceava, Universitatea din București: primul refugiu (1940-1941)

1.1.2.4.3. Facultatea de Teologie Ortodoxă - Cernăuți, Universitatea „Cuza Vodă” - Iași (1941-1944)

1.1.2.4.4. Facultatea de Teologie Ortodoxă - Râmnicu Vâlcea, Universitatea „Cuza Vodă” - Iași: al doilea refugiu, 1944-1945

1.1.2.4.5. Facultatea de Teologie Ortodoxă - Suceava, Universitatea „al. I. Cuza” - Iași (1945-1948)

1.2. Importanța incontestabilă a Facultății de Teologie din Cernăuți în dezvoltarea învățământului universitar românesc

1.3. Promovarea identității românești prin activitățile cultural-academice de la Facultatea de Teologie din Cernăuți

1.3.1. Institutul Literar „Cernăuți”, Institutul de Istorie și Seminarul Pedagogic Universitar

1.3.2. Revista Candela, buletinul științific al Facultății de Teologie (1882-1946) 58

1.3.3. Biblioteca Facultății de Teologie din Cernăuți

1.3.4. Academia Ortodoxă (1884-1938)

CAPITOLUL II - CATEDRA DE VECHIUL TESTAMENT A FACULTĂȚII DE TEOLOGIE DIN CERNĂUȚI

2.1. Catedra de Studiul biblic și Exegeza Testamentului Vechi

2.2. Pr. prof. univ. Isidor Onciul (1867-1897)

2.2.1. Repere biografice

- 2.2.2. Opera isidoriană - deschizătoare de drumuri în isgogia vechitestamentară
 - 2.2.2.1. Legea Veche ca pedagog spre Hristos și-a împlinit scopul
 - 2.2.2.2. Manual de Arheologie biblică
 - 2.2.2.3. Manual de Introducere în Sfintele cărți ale Testamentului Vechiu
 - 2.2.2.4. Hebräische Grammatik, nach dem mündlichen Vortrage
- 2.3. Pr. prof. univ. Vasile Tarnavski (1900-1932)
 - 2.3.1. Repere biografice
 - 2.3.2. Opera publicată - un monument al cercetării biblice în Vechiul Testament
 - 2.3.2.1. Lucrări de referință (comentarii)
 - 2.3.2.2. Cursuri universitare în manuscris
 - 2.3.2.3. Studii articole, recenzii
 - 2.3.2.4. Introducerea în Sfintele cărți ale Testamentului Vechi
 - 2.3.2.5. Arheologia biblică
 - 2.3.2.6. Der Prophet Haggai. Einleitung und Kommentar
 - 2.3.2.6. Geneza. Introducere și comentariu
 - 2.3.2.7. Dezgropările cele mai noi făcute în Palestina și importanța lor pentru istoria culturii și a religiilor
- 2.4. Prof. univ. Silvestru Octavian Isopescu (1908-1914)
 - 2.4.1. Repere biografice
 - 2.4.2. Traduceri
 - 2.4.2.1. Profetul Obadia
 - 2.4.2.2. Cartea lui Iov
 - 2.4.2.3. Plângerile lui Ieremia
 - 2.4.2.4. Profetul Malachia
 - 2.4.2.5. Tâlcuirea Sântului părintelui nostru Domnul Efrem Sirul la Pentateuh, Iosua. Judecători, Cărțile lui Samuel și ale Regilor
 - 2.4.2.6. Coranul
 - 2.4.3. Articol și studii
 - 2.4.3.1. Legile agrare la evrei — după dreptul mozaic
 - 2.4.3.2. Ceva despre limba și literatură coptică
- 2.5. Pr. prof. univ. dr. Vladimir N. Prelipcean (1937-1948)
 - 2.5.1. Biografia
 - 2.5.2. Opera - o sinteză a teologiei vechitestamentare
 - 2.5.3. Exegeza biblică în viziunea Pr. V. Prelipceanu
 - 2.5.4. Dezvoltarea arheologiei biblice - o prioritate a direcției de cercetare
 - 2.5.5. Articularea isagogiei în opera Pr. V. Prelipceanu
 - 2.5.6. Coordonate noutestamentare în abordarea Pr. V. Prelipceanu 1

2.5.7. Teme referențiale în cercetarea Pr. V. Prelipceanu. Exemplificări

2.5.7.1. Pacea mesianică la profeții vechitestamentari

2.5.7.2. Definiția profeției și a profetului: criterii de legitimitate

2.5.7.3. Idei dogmatice și sociale în Evangheliile sinoptice

CAPITOLUL III - CATEDRA DE NOUL TESTAMENT A FACULTĂȚII DE TEOLOGIE DIN CERNĂUȚI

3.1. Arhim. prof. Vasile Repta (1873-1896)

3.1.1. Repere biografice

3.1.2. Opera

3.2. Pr. prof. univ. dr. Vasile Gheorghiu (1901-1938)

3.2.1. Biografia - personalitate polivalentă

3.2.2. Opera - un bogat tezaur în isagogia noutestamentară

3.2.2.1. Cărți

3.2.2.2. Studii și articole

3.2.2.3. Recenzii

3.2.2.4. Lucrări în manuscris

3.2.3. Noutatea științifică și metodologică a operei Pr. V. Gheorghiu

3.2.3.1. Introducerea în Sfintele cărți ale Testamentului Nou

3.2.3.2. Raportul literar dintre cele trei evanghelii dintâi sau Problema sinoptică

3.2.3.3. Viața și activitatea Sf. Apostol Paul

3.2.3.4. Novum Testamentum graece cum apparatu critico

3.3. Prof. univ. dr. Iustin Moisesescu (1940-1946)

3.3.1. Biografia viitorului Patriarh al României

3.3.2. Opera - o exporare a gândirii pauline și a vieții Bisericii primului secol

3.3.2.1. Lucrări

3.3.2.2. Cursuri în limba română

3.3.2.3. Cursuri în limba polonă

3.3.2.4. Studii și articole

3.3.3. Orizontul teologic biblic al Patriarhului Iustin Moisesescu - evidențiere a vieții creștine a primului secol din viața Bisericii

3.3.4. Sfânta Scriptură și interpretarea ei în opera Sfântului Ioan Hrisostom

3.4. Diac. prof. univ. Nicolae Nicolăescu (1947-1948)

3.4.1. Repere biografice

3.4.2. Opera - o valorificare a studiului biblic noutestamentar în mediul academic

3.4.3. Dominante teologice în cercetarea Diac. Nicolae Nicolăescu

3.4.3.1. Sfânta Scriptură - elementul esențial al Bisericii. Traducere, interpretare, contextualizare

3.4.3.2. Traduceri ale Bibliei în română și studii teologice

3.4.3.3. Apocalipsa și istoricitatea ei: referințe hermeneutice

CAPITOLUL IV - PROFESORII DE LA FACULTATEA DE TEOLOGIE DIN CERNĂUȚI - PROMOTORI AI VALORILOR ROMÂNEȘTI ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL UNIVERSITAR

4.1. Catedra de Teologie Dogmatică și Fundamentală

4.1.1. Pr. prof. Alexiu Comoroșan (1875-1881)

4.1.2. Pr. prof. Vasile Găină (1896-1907)

4.1.3. Pr. prof. univ. Ștefan Saghin (1899-1920)

4.1.4. Prof. univ. dr. Nicolae Cotos (1919-1941)

4.1.5. Prof. univ. dr. Vasile Loichiță (1924-1946)

4.1.6. Pr. prof. univ. Petru Rezuș (1947-1948)

4.2. Catedra de Teologie Morală

4.2.1. Arhim. prof. Mihai Călinescu (1877-1881)

4.2.1. Pr. prof. univ. Emilian Voiuțchi (1884-1920)

4.2.2. Pr. prof. univ. Domițian Spănu (1925-1936)

4.2.3. Pr. prof. univ. Orest Bucevschi (1937-1948)

4.2.4. Pr. prof. Valeriu Iordăchescu (1941-1947)

4.3. Catedra de Istorie bisericească

4.3.1. Pr. prof. univ. Eusebiu Popovici (1875-1908)

4.3.2. Pr. prof. Romulus Căndea (1919-1922)

4.3.3. Pr. prof. dr. Milan Pavel Șesan (1936-1948)

4.3.4. Pr. prof. dr. Simion Reli (1929-1945)

4.3.5. Prof. dr. Constantin Tomescu (1941-1946)

4.3.6. Pr. prof. Cicerone Iordăchescu (1941-1947)

4.4. Catedra de Drept Bisericesc

4.4.1. Prof. univ. Constantin Popovici Jr. (1875-1918)

4.4.2. Pr. prof. dr. Valerian Șesan (1913-1940)

4.4.3. Prof. Dr. Nicolae Popescu Prahova (1941-1944)

4.4.4. Prof. univ. dr. Gheorghe Arghiropol (1946-1948)

4.5. Catedra de Teologie practică

4.5.1. Pr. prof. Vasile Mitrofanovici (1875-1888)

4.5.2. Pr. prof. univ. dr. Teodor Tarnavski (1891-1914)

4.5.3. Prof. dr. Nicolae Cotlarciuc (1915-1923)

4.5.4. Pr. prof. Dionisie Ieremiev (1919-1936)

4.5.5. Pr. prof. dr. Ioan Zugrav (1938-1948)

4.5.6. Pr. prof. Ioan Ștefanelli (1875-1908)

4.5.7. Pr. prof. dr. Petre Procopovici (1937-1948)

CONCLUZII

BIBLIOGRAFIE

I. Izvoare

A. Ediții ale Sfintei Scripturi

B. Documente

II. Dicționare, enciclopedii

III. Cărți, studii, articole

CUVINTE CHEIE

Facultatea de Teologie din Cernăuți

Vasile Gheorghiu

Vasile Tarnavski

Vladimir Prelipcean

Vasile Repta

Isidor Onciul

Iustin Moisescu

N. Nicolaescu

Silvestru Octavian Isopescu

Noul Testament

Teologie biblică

Mai multe explorări în studiile de istorie bisericească după anul 1989 aduc în prim plan figura exponențială a Facultății de Teologie din Cernăuți, ca una care a marcat esențialmente viitorul teologiei academice în România. Din aceste rațiuni, prezenta teză de doctorat se vrea o mai bună punere în atenția contribuția profesorilor de la Facultatea cernăuțeană pentru dezvoltarea și aprofundarea studiului biblic vechitestamentar și nou testamentar. Dar mai mult decât atât, spațiul bucovinean interesează mai mult România în contextul geopolitic de astăzi. Preocupările pentru o Europă unită au propulsat acest model pe prim plan, fiind propus ca o paradigmă posibilă a Europei de mâine. În esență, modelul bucovinean, conceput ca o simbioză culturală a etniilor de pe pământul Bucovinei, realizată într-un spirit de înțelegere reciprocă a acestora, de toleranță, de schimb de valori, de respect față de specificul național al fiecăruia, de largă deschidere, în final, de ecumenism. Desigur, studiile de până acum - lăsând la o parte

improvizațiile cu miză politică - sunt fragmentare, fatal incomplete, adesea unilaterale. Împărtășim părerea că un asemenea studiu presupune, în primul rând, o abordare istorică, un examen al genezei modelului bucovinean. Opticii sincronice trebuie să i se substituie optica diacronică, în spiritul istoriei mentalităților, cu participarea mai multor discipline. Este suficient să reamintim că din acest punct de vedere, istoria Bucovinei a fost, timp de peste patru secole (1359-1774), parte integrantă din istoria Moldovei, apoi, timp de 143 ani (1775-1918), ea a făcut parte din Imperiul habsburgic, o perioadă de peste două decenii a fost reintegrată firesc în România, iar în ultimele decenii, o parte a ei, a fost încorporată în U.R.S.S., în Republica Ucraina. O abordare eficientă a problemei trebuie să țină seama de spațiul geo-politic în care s-au desfășurat istoria, schimbările politice, culturale, etnice care s-au produs în diferitele sub perioade.

Considerând că suntem încă departe de un asemenea studiu complex, dar a cărui elaborare nu poate fi amânată, încercăm, în teza noastră, să prezentăm o componentă a procesului amintit prezentând Facultatea de teologie din Cernăuți, în anii 1875-1940, caracterul ei ecumenic. Nu va fi vorba de un studiu, ci de evidențierea unui capitol de istorie culturală care să ofere o înțelegere mai bună a valorilor teologico-culturale expuse în persoanele profesorilor care au predat aici.

Înaintașa Facultății de teologie a fost Institutul Teologic care și-a deschis porțile la 4 octombrie 1827. Provenit din școala clericală, noul institut avea grad universitar, «alumnii» se recrutau din absolvenții liceului din Cernăuți, înființat în 1808. Iată și disciplinele predate în 8 semestre: istoria bisericească, arheologia biblică, introducere în Testamentul Vechi și în Testamentul Nou - toate în limba latină ; dreptul bisericesc; dogmatica și morala - în limba greacă; teologia pastorală, catehetica și pedagogia - în limba română. În timpul păstoriei episcopilor Dositei Herescul, Daniel Vlahovic și Isaia Baloșescu (1775- 1835) limba oficială a Diocezei Bucovina era limba română. Episcopul Eugeniu Hacman a introdus, în 1838, și limba ucraineană. Dar tot acest episcop a dispus ca limba latină să fie înlocuită cu limba română la Institutul Teologic, la disciplinele menționate, luând și măsura ca să se înființeze școala elementară de «dascăli» (cantori). între anii 1827- 1875, au absolvit acest institut numeroși studenți, devenind preoți, viitori profesori la Facultatea de teologie, unii chiar ierarhi.

În 1875 se înființează Universitatea din Cernăuți, ca «deutschsprachige Nationalitäten-Universität», sub patronajul împăratului Franz-Joseph («Alma mater Francisco-Josephina»), cu acest nume, până în 1918. Celor două facultăți - drept și filosof ie - li s-a adăugat facultatea de teologie prin încorporarea institutului teologic și încadrarea profesorilor de la institut la noua facultate. Începe o nouă perioadă. În afara vechilor profesori, au fost aduși noi profesori cu studii teologice în Austria și Germania, dar și absolvenți ai fostului Institut teologic. Materiile predate : studiul biblic și exegeza Testamentului Vechi, studiul biblic și exegeza Testamentului Nou, istoria bisericii, dogmatica și teologia fundamentală, dogmatica specială, teologia morală, dreptul bisericesc, teologia practică, limbile ebraică și aramaică,

greaca și slava bisericească. Durata cursurilor era de opt semestre. Limba de predare era germana, cu excepția teologiei practice care se predă în limbile română și ucraineană.

Facultatea de teologie din Cernăuți era singurul institut universitar ortodox din fosta monarhie austro-ungară. Aici s-au pregătit pentru a deveni preoți tineri români din Bucovina și Transilvania, dar și din Vechiul Regat, ucraineni, sârbi, bulgari.

Primul doctorat în teologie s-a acordat în 1881, fiind conferit viitorului profesor Emilian Voiuțchi, cu mențiunea «Sub summis auspiciis Augustissimi Imperatoris», însoțită de inelul împăratului.

Renumele facultății de teologie a crescut rapid. Era considerat o mare cinste doctoratul obținut la Cernăuți: Grigore Pișculescu - viitorul profesor de teologie, cunoscut ca scriitor Gala Galaction - viitorul mitropolit Nicolae Bălan, viitorul patriarh al Bulgariei, Kiril, Romul Cândea, viitorul profesor de istorie universală la Universitatea din Cernăuți erau doctori ai facultății de teologie. R. Cândea a fost întâi profesor de Istoria bisericească universală la Facultatea de teologie, urmând marelui Eusebie Popovici.

Prestigiul facultății de teologie se poate vedea și din faptul că în perioada 1875-1919 următorii preoți profesori au fost rectori ai Universității: Vasile Mitrofanovici, Eusebie Popovici, Vasile de Repta, Constantin (Clement) Popovici, Emilian Voiuțchi, Teodor Tarnavski, Ștefan Saghin și Vasile Tarnavski. Un istoric al Universității din Cernăuți (1875-1919), dr. Rudolf Wagner, remarcă coincidența stranie că primul rector al Universității din Cernăuți, Constantin Tomașciuc, și ultimul ei rector, în perioada austriacă, Vasile Tarnavski, au fost români.

Facultatea de teologie se afla în monumentală reședință mitropolitană, construită între anii 1864-1882, aripa din stânga, unde era și biserica seminarială, Internatul Teologic (numit Seminar), biblioteca. Ca o particularitate semnalăm că studenții de la Internatul Teologic, beneficiind de condiții excepționale, își perfecționau pregătirea de viitori preoți, sub îndrumarea unui rector și a unui prefect. Aici învățau tipicul, omiletica, urmau cursuri de limbi străine, cântarea bisericească.

Prestigiul facultății de teologie se poate vedea și din faptul că în perioada 1875-1919 următorii preoți profesori au fost rectori ai Universității: Vasile Mitrofanovici, Eusebie Popovici, Vasile de Repta, Constantin (Clement) Popovici, Emilian Voiuțchi, Teodor Tarnavski, Ștefan Saghin și Vasile Tarnavski. Un istoric al Universității din Cernăuți (1875-1919), dr. Rudolf Wagner, remarcă coincidența stranie că primul rector al Universității din Cernăuți, Constantin Tomașciuc, și ultimul ei rector, în perioada austriacă, Vasile Tarnavski, au fost români.

Facultatea de teologie se afla în monumentală reședință mitropolitană, construită între anii 1864-1882, aripa din stânga, unde era și biserica seminarială, Internatul Teologic (numit Seminar), biblioteca. Ca o particularitate semnalăm că studenții de la Internatul Teologic, beneficiind de condiții excepționale, își perfecționau pregătirea de viitori preoți, sub îndrumarea unui rector și a unui prefect. Aici învățau tipicul, omiletica, urmau cursuri de limbi străine, cântarea bisericească.

După 1919, Universitatea din Cernăuți a mai primit o facultate: de științe. Perioada 1919-1940 a însemnat și pentru facultatea de teologie un progres în continuare. S-au mai adăugat unele discipline, vechii profesori și-au continuat activitatea, noi profesori au fost numiți din cei cu studii de specialitate la alte universități decât cele din Austria și Germania. Faima facultății a rămas mare : aici și-a dat doctoratul actualul academician preot profesor Dumitru Stăniloae (n. 1903), pr. Teodor Bodogae, Ștefan Munteanu (ebraist), Ștefan Lupșa, Nicolae Popovici, Dimitrie Belu, Grigore Marcu, Milan Pavel Șesan, Petru Rezuș, Liviu Stan, Teodor Savu, deveniți, la rândul lor, profesori.

Revenind la rolul Facultății de Teologie din Cernăuți în perioada 1875-1940 trebuie spus, în încheiere, că atât românii cât și ucrainenii îi datorează în mare parte crearea intelectualității lor. Practic, în cea de a doua jumătate a secolului al XIX-lea nu existau situații în care preoții să nu fi fost licențiați în teologie. Prestigiul lor, conferit de pregătirea lor academică, situația materială bună, asigurată de Fondul religios greco-oriental, activitatea lor misionară și culturală la sate, sunt principalele trăsături ale preoților din Bucovina, legate în mare măsură de Facultatea de teologie din Cernăuți.

După tragicele evenimente din 1940, Facultatea de Teologie și-a continuat activitatea la Suceava, revenind la Cernăuți în toamna lui 1941 până în martie 1944, când a revenit la Suceava, până în 1948, când s-a desființat, profesorii fiind repartizați la institutele teologice universitare din București și Sibiu, în care fusese concentrat în 1948 întreg învățământul teologic superior. Pasager, a mai funcționat unul și la Cluj (1948-1952).

Facultatea de teologie din Cernăuți, socotită decenii de-a rândul un factor al spiritualității ortodoxe, alături de instituțiile similare de la Kiev și Atena, și-a încetat existența. Ea însă se continuă prin numeroșii săi discipoli, prin modelul său de ecumenism creștin.

După Revoluția din Decembrie 1989, atât organizarea Bisericii Ortodoxe Române cât și învățământul teologic au fost îmbunătățite. A luat ființă Arhiepiscopia Sucevei ținând de Mitropolia Moldovei și Bucovinei, s-a creat un institut teologic la Iași, sunt în curs de înființare noi seminarii teologice. Enoriașii ortodocși români ai Bucovinei istorice țin astăzi de două eparhii: cei din regiunea Cernăuți (Ucraina), au episcopia Cernăuților și Bucovinei, subordonată Patriarhiei de la Moscova, cu sediul la Cernăuți și cei din sudul Bucovinei, au arhiepiscopia Sucevei. Peste granițe artificiale, credința și idealurile sunt însă aceleași.

Marea școală de teologie a bisericii, cu origini în școala putneană a lui Vartolomeu Măzăreanu, cu licăriri la Suceava și cu aprinderi în flacăra mare la Institutul și apoi la Facultatea de Teologie din Cernăuți, a fost văzută în vremea sa ca un factor al spiritualității ortodoxe, alături de instituțiile similare de la Atena și Kiev. Profesorii ei au fost teologi de valoare, personalități de aleasă cultură, autori de studii și sinteze, prelegerile lor punând bazele teologie românești. Cei

mai mulți au fost decani și rectori, iar dincolo de catedră și altar, adevărați tribuni pentru apărarea drepturilor românilor.

Prin dascălii săi, crescuți în duhul toleranței românești și perfecționați la marele centre teologice din Apus, prin grija unui corp comun ierarh-profesori-preoți, Facultatea de Teologie din Cernăuți a devenit una din cele mai bune și mai căutate facultăți de teologie ortodoxă din lume. „La poalele lor veneau să asculte și să învețe ortodoxia credinței noastre strămoșești, nu numai fiii neamului nostru de aici, din Ardeal, Banat și Țara Românească, ci și fiii celorlalte țări ortodoxe. Numele Facultății de Teologie din Cernăuți se considera cu același respect în Nordul ca și în Sudul țărilor ortodoxe. Grecii, sârbii, bulgarii, deopotrivă cu românii, aici, la Cernăuți își temelia dreapta lor credință și se pregăteau pentru chemările lor de conducători de mâine ai bisericii lor.

Până la hotarele Rusiei, și peste ele, Facultatea de Teologie de la Cernăuți, la un moment dat, a devenit centrul științei și culturii teologice ortodoxe de pretutindeni, grație solidei organizațiuni pe care i-au dat-o întemeietorii ei și a metodei riguroso științifice pe care au aplicat-o învățații ei dascăli în cercetarea și expunerea vastelor și grelelor probleme de pe câmpul tuturor disciplinelor teologice”. În cea mai mare parte a existenței sale, facultatea a fost socotită farul ortodoxiei românești și al tuturor țărilor ortodoxe din Sud-Estul Europei. Aici își vor face studiile majoritatea profesorilor de la vechile noastre Facultăți și Academii Teologice din București, Chișinău, Transilvania și Banat, astfel că pe drept cuvânt putem afirma că aceste instituții de învățământ îi datorează Facultății de Teologie din Cernăuți, maternitatea științifică. Nemuritorii dascăli de teologie de pe aceste meleaguri, adevărați apostoli ai ortodoxiei, au instruit, educat și format duhovnicește, o preoțime bucovineană de elită, care a reușit sub intemperiiile istoriei, să mențină vie ortodoxia românească. Facultatea de Teologie din Cernăuți, a jucat un rol marcant în special pentru neamul românesc, dar și pentru celelalte popoare ortodoxe din Balcani. Această fortăreață a ortodoxiei și a culturii naționale românești, a promovat spiritul ecumenic, știința teologică românească avându-și obârșia aici.

Actualmente la Cernăuți în cadrul Universității cu rădăcini germano-române, dar slavizată între timp, funcționează o facultate de teologie care depinde de Biserica ucraineană autocefală. La Suceava, IPS Pimen, Arhiepiscopul Sucevei și Rădăuților a înființat în anul 1991 Seminarul Teologic „Sfântul Mitropolit Dosoftei”. Fostul sediu al Facultății de Teologie de la Cernăuți a fost reamenajat, aici desfășurându-și activitatea o parte din facultățile Universității

Ucrainene de Stat, iar la Suceava în fosta clădire funcționează Biblioteca Bucovinei „I. G. Sbiera”.

Deosebit a fost faptul că, datorită realităților istorice care au plasat Bucovina între anii 1774-1918, în interiorul Imperiului Austro-Ungar, evoluția învățământului teologic bucovinean a fost diferită de evoluția învățământului teologic din Regatul României. Singura școală teologică din Bucovina în cei 144 de ani de stăpânire austro-ungară, a fost Institutul Teologic de la Cernăuți, care a fost transformat în 1875 în Facultatea de Teologie din cadrul noii Universități imperiale din Cernăuți. Dat fiind faptul că Bucovina era parte integrantă a Imperiului Austro-Ungar, încă de la înființare, Universitatea din Cernăuți, în general și toate cele trei Facultăți: de Drept, de Filosofie și de Teologie, au fost organizate după normele Universităților Occidentale, iar profesorii și studenții cernăuțeni studiau și îndeplineau toate rigorile învățământului universitar occidental de la sfârșitul sec. al XIX-lea. Născându-se în acest context istoric, Facultatea de Teologie de la Cernăuți și prin ea întregul învățământ teologic bucovinean, au avut o evoluție distinctă față de restul învățământului teologic românesc. Una din particularitățile acestui învățământ teologic bucovinean constă în faptul că, fiind parte integrantă a sistemului de învățământ austro-ungar, profesorii și studenții teologi români au avut acces cu ușurință la cursuri de specializare făcute la marile Universități Occidentale și au avut acces la marile Biblioteci universitare din Occident. Astfel, cele mai luminate minți ale profesorilor și studenților teologi ortodocși români s-au întâlnit în sfera universitară cu întreaga cultură teologică apuseană, romano-catolică și protestantă.

BIBLIOGRAFIE

1. „Academia Ortodoxă” - societatea studenților în teologie de la Universitatea din Cernăuți CINCIZECI DE ANI (O SUTĂ DE SEMESTRE DE EXISTENȚĂ 1884-1934), Inst. de arte grafice și editură „Glasul Bucovinei”, Cernăuți, 1935.
2. ABRUDAN, Pr. Prof. D., Pr. Prof. Dr. Vladimir Prelipcean – octogenar, în *Telegraful Român*, anul 1983, nr. 13-14.
3. ALAND, Kurt, *Synopsis of the Four Gospels*, American Bible Society, New York, 1975; David Alan Black, *Rethinking the Synoptic Problem*, Baker Academic, 2001.
4. ALEXE, Pr. Prof. Ștefan C., Diac. Prof. Dr. Orest Bucevschi-octogenar, în *Studii Teologice*, anul XXIX (1977), nr. 5-8, p. 581-585.
5. Allen, O., *Reading the Synoptic Gospels: Basic Methods for Interpreting Matthew, Mark, and Luke*, Chalice Press, St. Louis, 2000.
6. GHEORGHIU, Vasile, *Epistola lui Iuda, introducere și comentariu*, în „Candela”, 1909-1910 și extras Cernăuți, 1911.
7. GHEORGHIU, Vasile, *Introducerea în Sfintele Cărți ale Testamentului Nou*, Cernăuți, 1929.
8. GHEORGHIU, Vasile, *Introducerea în Sfintele cărți ale Testamentului Nou*, Cernăuți, 1929.
9. IORGA, Nicolae, *Istoria Bisericii Românești*, Vălenii de Munte, Tipografia Neamul Românesc, 1908.
10. ISOPESCU, Dr. O., Prof. Dr. Vasile Găină, (decesul său), în „Candela”, anul XXVI, 1907.
11. ISOPESCU, Silvestru Octavian, „Legile agrare la evrei după dreptul mosaic”, *Candela* 1911 (pp. 401-409, 457-466).
12. ISOPESCU, Silvestru Octavian, *Cartea Iov*, tradusă și explicată după textul masoretic, Cernăuți, 1904.
13. ISOPESCU, Silvestru Octavian, *Plângerile lui Ieremia*, traducere și explicare după textul masoretic, Cernăuți, 1909.
14. ISOPESCU, Silvestru Octavian, *Prophetul Malachia*. Introducere, traducere, explicare, Cernăuți, 1911.
15. ISOPESCU, Silvestru Octavian, *Prophetul Obadia*, tradus și explicat după textul masoretic, cu o introducere, Cernăuți, 1901.
16. ISOPESCU, Silvestru Octavian, *Tâlcuirile Sfântului Părintelui nostru Efreem Sirul la Pentateuh, Iosua, Judecători, Cărțile lui Samue, și ale Regilor*, traduse din originalul siriatic, tomul I, Cernăuți, 1914-1940.
17. *Istoria învățământului teologic superior din Moldova și Bucovina*, Pr. lect. dr. Mihai Vizitiu, Virginia Popa (Coord.), Triniats, Iași, 2007.
18. *Învățământul teologic din Bucovina în secolul al XIX-lea*, în „Biserica Ortodoxă Română”, Buletinul Oficial al Patriarhiei Române, București, An XCIX, 1981 (septembrie-octombrie), Nr. 9-10.

19. JIVI, A., † *Prot. stavrofor prof. dr. Milan Šesan*, în *Mitropolia Ardealului*, anul XXVI (1981), nr. 7-9, p. 679-681.
20. MOISESCU, Iustin, „Activitatea Sfântului Apostol Pavel în Atena (Fap. Ap., XVIII, 1634)”, *Candela* 1946, pp. 45-262.
21. MOISESCU, Iustin, „Ierarhia bisericească în epoca apostolică (I)”, *Mitropolia Olteniei* 1-3/1954, pp. 52-74.
22. MOISESCU, Iustin, „Ierarhia bisericească în epoca apostolică (II). Preoții”, *Mitropolia Olteniei* 4-6/1954, pp. 209-233.
23. MOISESCU, Iustin, „Sfânta Scriptură și interpretarea ei în opera Sfântului Ioan Hrisostom”, *Candela* (1939, 1940, 1941), pp. 116-238.
24. MOISESCU, Iustin, „Sfântul Pavel și viața celor mai de seamă comunități creștine în epoca apostolică”, *Studii Teologice* 78/1951, pp. 398-416.
25. MOISESCU, Iustin, *Activitatea Sfântului Apostol Pavel în Atena*, Integrala Iustin Moiescu (IV), București, Episcopia Argeșului și Muscelului&Anastasia, 2003.
26. MOISESCU, Iustin, *Evagrie din Pont*, Integrala Iustin Moiescu (II), București, Episcopia Argeșului și Muscelului&Anastasia, 2003.
27. MOISESCU, Iustin, *Ierarhia bisericească în epoca apostolică*, Integrala Iustin Moiescu (I), București, Episcopia Argeșului și Muscelului&Anastasia, 2002.
28. MOISESCU, Iustin, *Originalitatea parabolilor Mântuitorului*, Râmnicu Vâlcea, 1945.
29. MOISESCU, Iustin, *Sfânta Scriptură și interpretarea ei în opera Sfântului Ioan Hrisostom*, Integrala Iustin Moiescu (III), București, Episcopia Argeșului și Muscelului&Anastasia, 2003.
30. MOISIU, Pr. Prof. Alexandru, *Profesorul Dr. Teodor Tarnavski (1859-1914)*, în *Studii Teologice*, anul XXVI (1974), nr. 9-10, p. 780-783.
31. ONCIUL, Isidor, *Legea Veche ca pedagog spre Hristos și-a împlinit scopul*, *Candela*, anul I, 1882.
32. ONCIUL, Isidor, *Manual de Arheologie biblică*, Cernăuți, 1884, 539 p.
33. ONCIUL, Isidor, *Manual de introducere în sfintele cărți ale Testamentului Vechi*, Cernăuți, 1889, 428 p.